

ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE

VOORMEZELE – VOORMEZELE-DORP
(prov. WEST-VLAANDEREN)

BASISRAPPORT

Monument
Vandekerckhove

Auteurs: Thomas APERS
Redactie: Tina BRUYNINCKX

Monument Vandekerckhove nv
Oostrozebekestraat 54
8770 INGELMUNSTER

Afdeling Archeologie
Rapport 2018/05

Afbeelding op schutblad: Zicht op muurresten in het oostelijke deel van sleuf 2.

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Opgaving ☐	Prospectie ☒
Vergunningsnummer: 2016/434	
Datum aanvraag: 1/12/2016	
Naam aanvrager: APERS Thomas	
Naam site: Voormezele-Dorp – Sint-Elooisweg	
Naam aanvrager metaaldetectie: APERS Thomas	
Vergunningsnummer metaaldetectie: 2016/434 (2)	
Opdrachtgever:	D Construct bvba Frenchlaan 16 8900 Ieper
Uitvoerder:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster
Bevoegde Vlaamse overheid:	Sam De Decker (Onroerend Erfgoedconsulent, provincie West-Vlaanderen)
Bevoegde Intergemeentelijke Archeologische Dienst:	Jan Decorte (intergemeentelijk archeoloog, Archeo7)
Projectleider:	Bart Bartholomieux
Leidinggevend archeoloog:	Thomas Apers
Archeologisch team:	Christof Vanhoutte, Marie Lefere
Plannen:	Tina Bruyninckx
Conservatie:	/
Materiaaltekeningen:	/
Start veldwerk:	19/12/2016
Einde veldwerk:	22/12/2016
Wetenschappelijke begeleiding:	Jan Decorte (Intergemeentelijk archeoloog, Archeo7)
Projectcode:	VOVO16
Provincie:	West-Vlaanderen
Gemeente:	Ieper
Deelgemeente:	Voormezele
Plaats:	Voormezele – Voormezele-Dorp
Lambertcoördinaten:	X: 44834, Y: 168398, Z: +25,95m TAW; X: 44849, Y: 168306; X: 44834, Y: 168299, Z: +25,48m TAW; X: 44809, Y: 168383
Kadastrale gegevens:	Ieper, Afdeling 14, Sectie B, Perceel 541f
Beheer opgravingsdata:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster
Beheer vondsten:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster
Titel:	Archeologische prospectie Voormezele – Voormezele-Dorp (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport.
Rapportnummer:	2018/05
Contact:	info@monument.be; T: +32 51 31 60 80

© Monument Vandekerckhove nv, Oostrozebekestraat 54, 8770 Ingelmunster. Figuren: Monument Vandekerckhove nv, tenzij anders vermeld. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

1. INHOUDSTAFEL

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS.....	2
1. INHOUDSTAFEL	3
2. INLEIDING	5
3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS	7
3.1. GEOGRAFISCHE EN TOPOGRAFISCHE SITUERING.....	7
3.2. GEOLOGISCHE EN BODEMKUNDIGE SITUERING	10
4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS.....	11
4.1. VOORMEZELE	11
4.1.1. Historische informatie	11
4.1.2. Archeologische informatie.....	12
4.2. VOORMEZELE-DORP	14
4.2.1. Historische informatie	14
4.2.2. Archeologische informatie.....	19
5. ONDERZOEKSMETHODE.....	21
5.1. VRAAGSTELLING	21
5.2. BESCHRIJVING	23
5.2.1. Voorbereiding.....	23
5.2.2. Veldwerk.....	23
5.2.3. Vondstverwerking en rapportage.....	24
6. RESULTATEN	25
6.1. STRATIGRAFIE.....	25
6.2. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN SPOREN EN STRUCTUREN.....	27
6.2.1. Late middeleeuwen en postmiddeleeuwen	27
6.2.1.1. Gracht	27
6.2.1.2. Muren	28
6.2.1.3. Kuilen.....	32
6.2.2. Eerste Wereldoorlog.....	33
7. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS	35
8. AANBEVELINGEN VOOR VERDER ONDERZOEK	45
9. SYNTHESE	47
10. LITERATUUR	49
11. BIJLAGEN	51

2. INLEIDING

In het kader van een geplande verkaveling aan het kruispunt van de Sint-Elooisweg en Voormezele-Dorp te Voormezele (provincie West-Vlaanderen) voerde een team van Monument Vandekerckhove nv op 19 december 2016 een archeologische prospectie uit op het terrein. Opdrachtgever voor het onderzoek was D Construct bvba. De geplande verkaveling en de daarbij horende werken gaan gepaard met een verstoring van de bodem. Om die reden adviseerde de dienst Onroerend Erfgoed een archeologische evaluatie van het terrein door middel van proefsleuven, dit om te vermijden dat waardevolle archeologische informatie ongedocumenteerd verloren zouden gaan. Het onderzoek werd uitgevoerd volgens de bijzondere voorschriften opgesteld door Onroerend Erfgoed.¹

In dit basisrapport worden de resultaten van het archeologisch onderzoek voorgesteld. In enkele inleidende hoofdstukken worden de geografische, bodemkundige, historische en archeologische situering van het terrein toegelicht, alsook de gebruikte methodologie bij het onderzoek. Vervolgens worden de resultaten besproken en wordt een interpretatie gegeven aan de aangetroffen sporen en vondsten. Als besluit volgt een synthese van de resultaten met aanbevelingen voor eventueel verder onderzoek. Het geheel wordt verduidelijkt met kaarten en foto's. Als bijlage zijn de gedigitaliseerde overzichtsplannen opgenomen. Bij het rapport hoort een USB-kaart met daarop een overzichtsplan, een fotolijst en de digitale versie van de bijlagen en deze tekst. De verschillende inventarislijsten, tekeningen en foto's kunnen geraadpleegd worden via <http://www.monarcheo.be/databank>. Bij vragen hieromtrent: neem contact via info@monument.be.

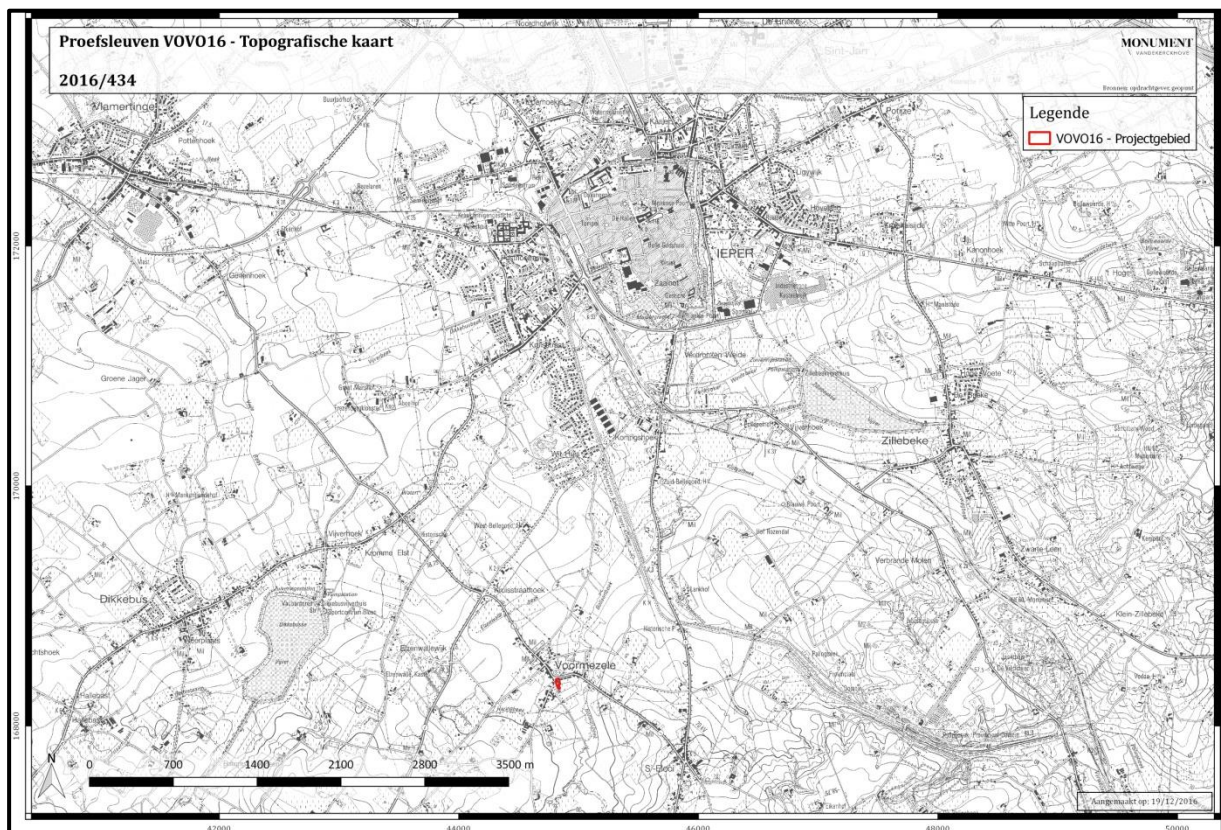
Langs deze weg wordt eveneens dank betuigd aan volgende personen en instanties die zorgden voor een aangename samenwerking en bijdroegen tot het vlotte verloop van het onderzoek: Matthieu en Thierry Depotter (D Construct bvba), architectenbureau Cottreel & Debrabander, Sam De Decker (Onroerend Erfgoed) en Jan Decorte (Archeo7).

¹ S.n. 2016.

3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS

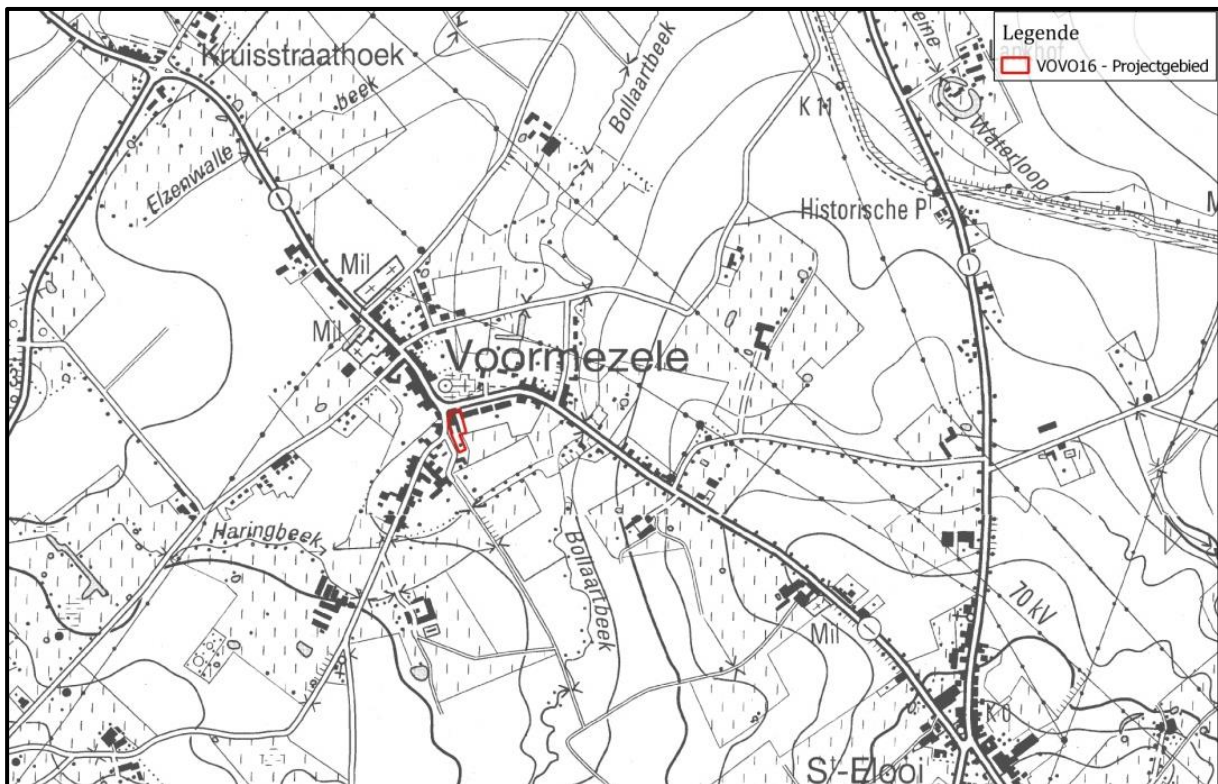
3.1. Geografische en topografische situering

Voormezele, gelegen in de provincie West-Vlaanderen, is een klein dorp ten zuiden van Ieper, waarvan het een deelgemeente is (zie Figuur 1). Het ligt op ca. 4km van het stadscentrum.

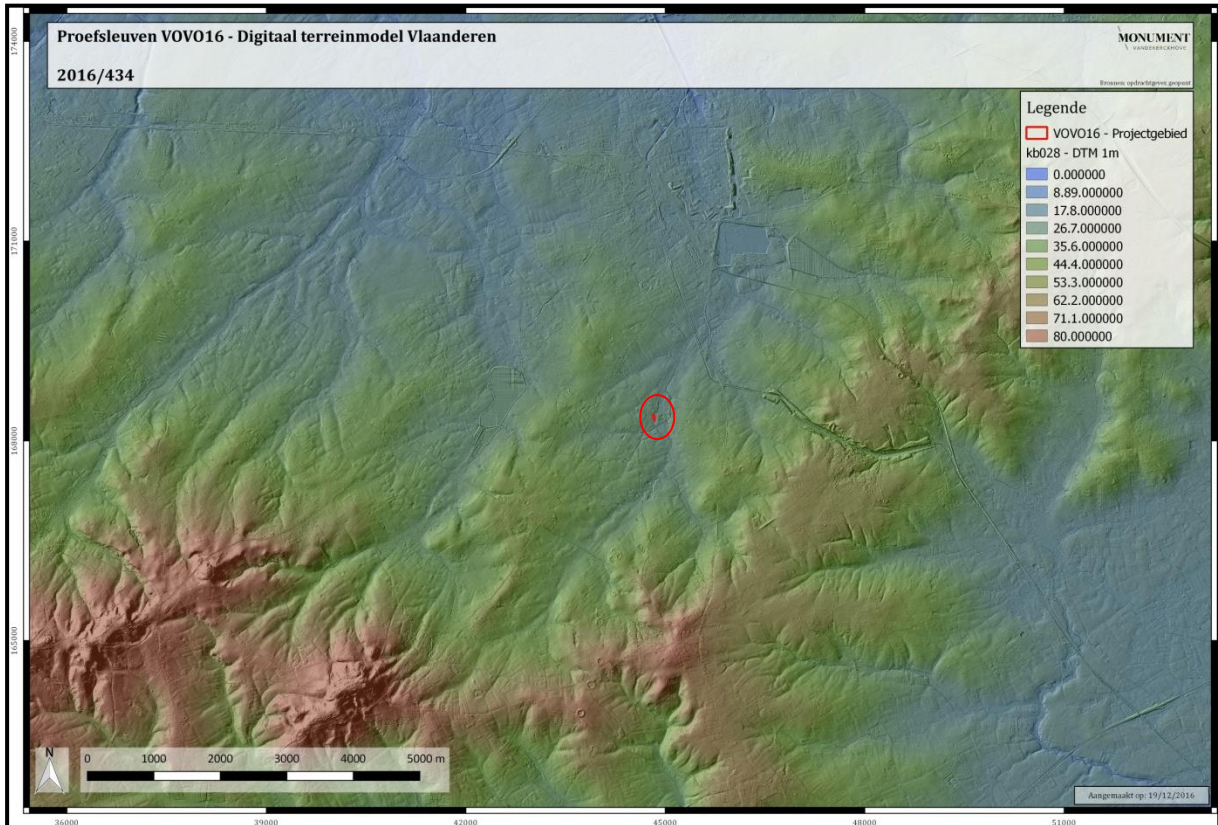

Figuur 1: Situering van het onderzoeksgebied ten zuiden van Ieper op de topografische kaart.

Zo'n 1km ten noordoosten van Voormezele stroomt het kanaal Ieper-Komen. Voormezele zelf wordt doorsneden door de Ieperlee (op de topografische kaart aangegeven als de Bollaartbeek), die circa 250m ten oosten van het onderzoeksgebied van zuid naar noord richting Ieper stroomt. Ongeveer 250m ten zuiden van het plangebied stroomt de Haringebeek in de Ieperlee (zie Figuur 2). Landschappelijk ligt Voormezele in het Polder-Leie interfluvium, aan de voet van het Heuvelland (zie Figuur 3).

Figuur 2: Detail van het plangebied in Voormezele op de topografische kaart.

Figuur 3: Situering van het onderzoeksgebied op het DTM, aan de rand van het Heuvelland.

Het onderzoeksgebied situeert zich in het centrum van het dorp, aan het kruispunt van de Sint-Elooisweg met Voormezele-Dorp. Het terrein valt samen met het perceel 541F. Voorafgaand aan het onderzoek was dit braakliggende grond, waar bestaande bebouwing onlangs werd gesloopt (zie Figuur 4). De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt ca. 2000m². Het terrein bevindt zich op een hoogte van +26m TAW. Centraal in het noordelijk deel is een kleine N-Z georiënteerde depressie zichtbaar.

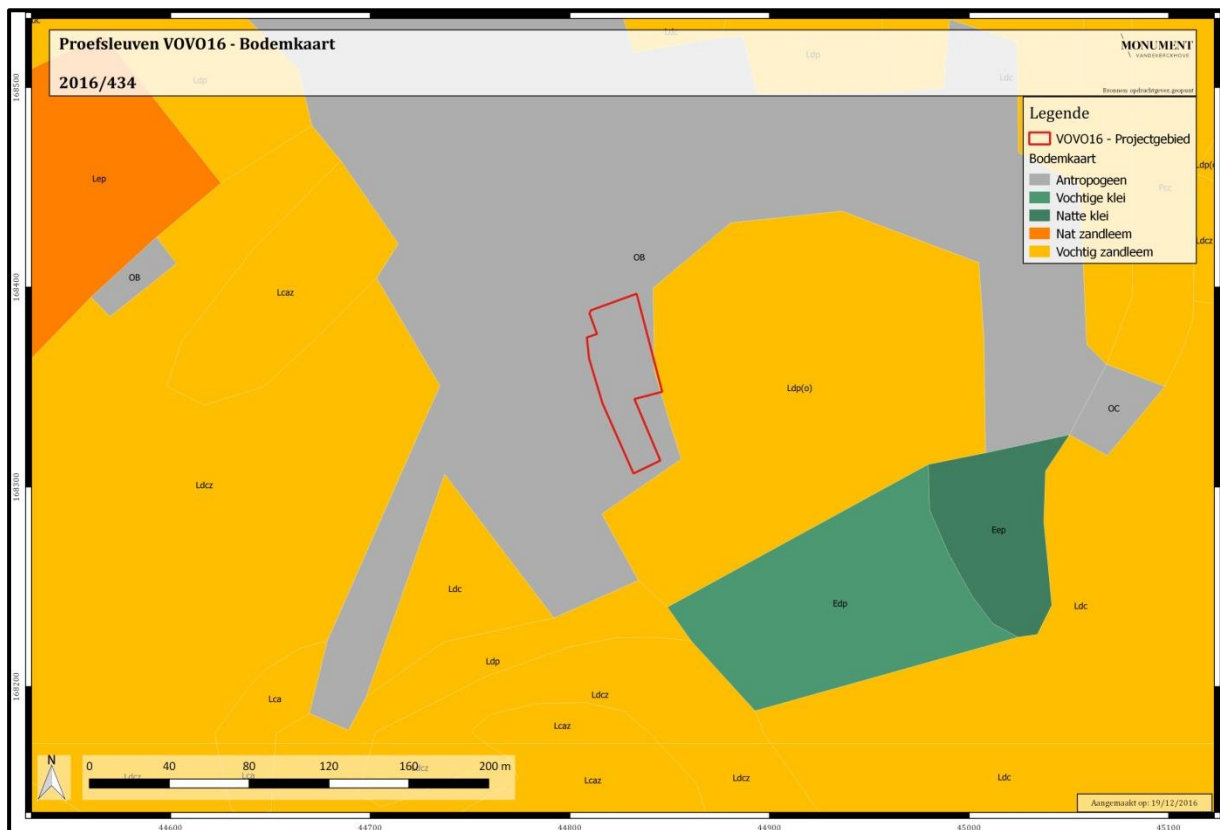
Figuur 4: Situering van het plangebied op de luchtfoto van 1990, met de nog aanwezige bebouwing vóór de sloop.

3.2. Geologische en bodemkundige situering²

De quartair geologische kaart geeft aan dat de ondergrond ter hoogte van het plangebied bestaat uit niet holocene en/of tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie. Het betreft eolische afzettingen van zand tot silt van het Weichseliaan (laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holocene (code **ELPw**) of het betreft hellingsafzettingen van het Quartair (**HQ**).

De teriaire ondergrond bestaat uit afzettingen van het Lid van Aalbeke, dat uit zeer fijn siltige klei zonder enige zandfractie bestaat. Het Lid van Aalbeke is onderdeel van de Formatie van Kortrijk (KoAa), een mariene afzetting bestaande uit een doorgaans kleig facies met weinig macrofossielen.

Gezien de voormalige bebouwing op het onderzoeksterrein staat dit op de bodemkaart aangegeven als bebouwde zone (zie Figuur 5). Het oostelijke aangrenzende perceel bestaat uit een matig natte zandleembodem zonder profiel (Ldp(o)).

Figuur 5: Projectie van het studiegebied op de bodemkaart.

² <http://www.geopunt.be/>

4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

4.1. Voormezele

4.1.1. *Historische informatie*³

Voormezele is een pleindorp dat voor het eerst wordt vermeld in 1069, maar het *sele*-toponiem wijst op een oudere oorsprong.⁴ Een proosdij van seculiere kanunniken die vanaf 1069 aan de heer was gebonden, werd vanaf 1100 een klooster van reguliere kanunniken.⁵ Vanaf het begin van de 13de eeuw breidde deze steeds verder uit om in 1667 omgevormd te worden tot een Augustijnerabdij. In 1794 brandde deze volledig af in het licht van de Franse Revolutie. Op de restanten werd een nieuwe kerk gebouwd, die in de Eerste Wereldoorlog volledig werd vernield om daarna wederom opgebouwd te worden. De heerlijkheid Voormezele had aanzienlijke inkomsten en was een leen afhankelijk van de zaal van Ieper, met lage, middelbare en hoge rechtsmacht, een baljuw en zeven schepenen. Een aantal lenen lagen buiten de kasselrij Ieper.

Vóór de Eerste Wereldoorlog stonden op het grondgebied Voormezele nog een drietal kastelen, waaronder een 19de-eeuws kasteel, gelegen aan de Kemmelseweg, op de plaats van het huidige Surmontshof. Het kasteel "Mahieu" werd in 1890 volledig afgebroken door de familie Mahieu. Zij lieten in het eerste kwart van de 19de eeuw een volledig nieuw neoclassicistisch kasteel op deze plaats optrekken. Enkel het Elzenwallekasteel werd na de Eerste Wereldoorlog heropgebouwd.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd Voormezele volledig met de grond gelijk gemaakt. De talrijke Britse militaire kerkhoven getuigen van het oorlogsgeweld: Bushouse Cemetery (Sint-Elooisweg), Elzenwalle Brasserie Cemetery (Kemmelseweg), Oak Dump Cemetery (Bernikkewallestraat), Ridge Wood Military Cemetery (Kriekstraat), Voormezele Churchyard (Voormezele-Dorp), Voormezele Enclosures Nr. 1 en Nr. 2 (Voormezele-Dorp), Voormezele Enclosure 3 (Ruuschaartstraat). Er werd ook een oorlogsmonument opgericht ter nagedachtenis van de gebroeders Mahieu (Eekhofstraat). Na de Eerste Wereldoorlog werd het dorp grosso modo naar het vooroorlogse aanlegplan heropgebouwd.

³ Volgend historisch overzicht werd mits enkele aanpassingen integraal overgenomen van <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/121282>

⁴ TERMOTE J. 2011.

⁵ <http://www.erfgoedhaltes.be/erfgoedhalte/voormezele>

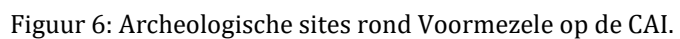
4.1.2. Archeologische informatie

Rond Voormezele worden op de Centraal Archeologische Inventaris enkele archeologische waarden weergegeven (zie Figuur 6)⁶:

- CAI ID 71301: 500m ten noordoosten van het onderzoeksterrein. Betreft een site met walgracht, gekarteerd op Ferraris en Popp. Vandaag niet meer zichtbaar in het landschap.
- CAI ID 160185: Ter hoogte van vorige locatie. Deep Dug Out uit de Eerste Wereldoorlog.
- CAI ID 159694: 850 ten zuidwesten van het onderzoeksterrein. 'Bus House' Deep Dug Out uit de Eerste Wereldoorlog.
- CAI ID 160076: 1,2km ten zuidwesten van het plangebied. Communicatie-loopgraven uit de Eerste Wereldoorlog.
- CAI ID 71299: 750m ten ZZW van het onderzoeksgebied. Site met walgracht gekarteerd op Ferraris en Popp. De walgracht is nog zichtbaar in het landschap, maar er is geen hoeve meer aanwezig.
- CAI ID 71300: 1 km ten zuidwesten. Site met walgracht gekarteerd op Popp. Niet meer zichtbaar in het landschap.
- CAI ID 71298: 900m ten zuidwesten van het plangebied. Site met walgracht gekarteerd op Popp. Niet meer zichtbaar in het landschap.
- CAI ID 71290 en 71291: 500m ten westen van het onderzoeksgebied. Het kasteel van Elzenwalle. In oorsprong een site met walgracht, gekarteerd op Ferraris en Popp. Het kasteel zelf werd in de 19de eeuw gebouwd⁷.
- CAI ID 71289: 1,2km ten noordwesten van het onderzoeksterrein. Site met walgracht gekarteerd op Popp. Niet meer zichtbaar in het landschap.

⁶ <https://cai.onroenderfgoed.be/>

⁷ <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/30855>

Figuur 6: Archeologische sites rond Voormezele op de CAI.

4.2. Voormezele-Dorp

4.2.1. Historische informatie

Het kasteel van de Heer van Voormezele bevond zich net ten oosten van het onderzoeksterrein. Op de kaart van Sanderus (1641-1644) wordt hiernaar verwezen als “'t Huys vanden Heere van Voormezeele” (zie Figuur 7). Op de afbeelding is het kasteel ommuurd en voorzien van een dubbele gracht. Over de binnenste gracht is een houten brug met ophaalpoort aangelegd. Ook over de buitenste gracht ligt een houten brugje, met een poortgebouw aan de binnenzijde. De grachten zelf worden cirkelvormig rond het kasteel weergegeven, wat waarschijnlijk een vrij simplistische weergave is.

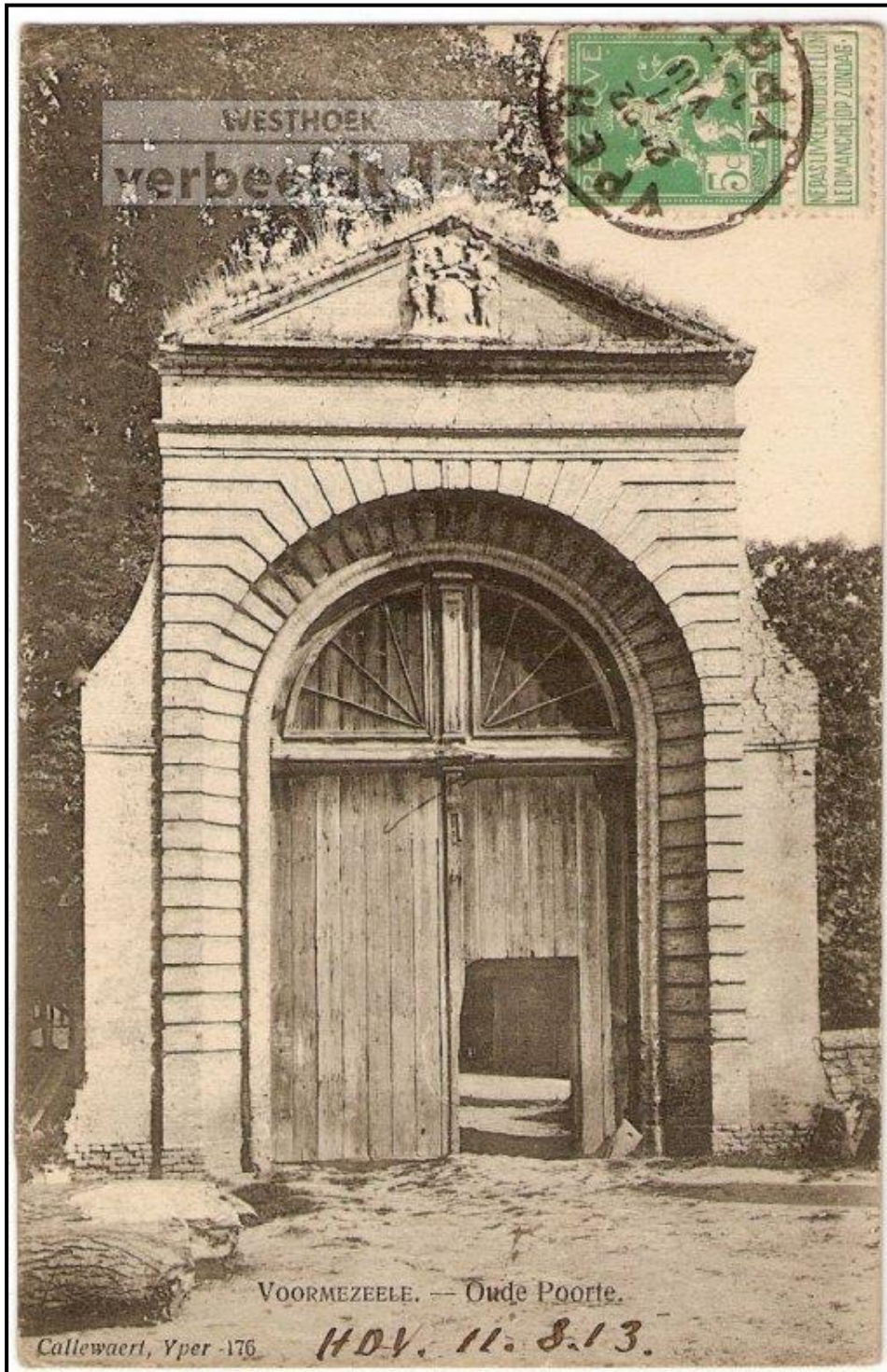
Figuur 7: Afbeelding van het kasteel van Voormezele naar Sanderus.⁸

Begin 20ste eeuw zou van het kasteel niet veel meer overgebleven zijn, buiten enkele ruïnes en de poort, waarvan nog enkele foto's bewaard zijn (zie Figuur 8 en Figuur 9)⁹. De poort staat op dat moment bekend als 'Titeca's poort', naar de eigenaar van het kasteelterrein, dat op dat moment als weide dienst deed. In het fronton was een

⁸ <http://www.erfgoedhaltes.be/erfgoedhalte/voormezele>

⁹ <http://www.erfgoedhaltes.be/erfgoedhalte/voormezele>

wapenschild ingewerkt, vermoedelijk van de laatste heer van Voormezele, Joigny de Pamela de Voormezele. De poort werd in de Eerste Wereldoorlog vernield. Tijdens of net na WOI werd de gracht gedempt.

Figuur 8: Prentbriefkaart van 'Titeca's poort' uit 1913.¹⁰

¹⁰ <http://www.westhoekverbeeldt.be/beelden/indeling/detail?trefwoord=poort+kasteel>

Figuur 9: Zicht op enkele ruïnes op het kasteelterrein, met de poort op de achtergrond.¹¹

De historische kaarten geven ook nog wat informatie met betrekking tot het kasteel. Op de kaart van Ferraris is een groot omgracht terrein te zien ten oosten en zuiden van het onderzoeksterrein, waarbinnen zich enkele gebouwen bevinden (zie Figuur 10). Er is geen tweede gracht weergegeven en aan de brug staat geen poortgebouw. Het kasteeldomein is wel nog ingericht met een boomgaard en verschillende kleinere perceeltjes. Rond de gebouwen staan enkele muurtjes (fijne rode lijn). Ook de brug wordt met een rode lijn aangegeven, wat er mogelijk op wijst dat deze in steen was opgetrokken, en niet zozeer in hout zoals door Sanderus getekend. Op het onderzoeksterrein zelf staan enkele gebouwen. De projectie van de Ferraris-kaart lijkt echter niet zeer betrouwbaar.

¹¹ <http://www.erfgoedhaltes.be/erfgoedhalte/voormezele>

Figuur 10: Het kasteel van Voormezele op de kaart van Ferraris, met projectie van het studiegebied.

Op de Popp-kaart is dezelfde omgrachting te zien, met de toegang op dezelfde locatie (zie Figuur 11). Erbinnen zijn de gebouwen grotendeels verdwenen, enkel langs de westelijke zijde, net onder de toegang, staat een bouwsel en min of meer centraal ligt een vijver. Deze laatste is vandaag nog aanwezig. Mogelijk kan dit een restant zijn van de binnengracht. Op het onderzoeksterrein staan verschillende woningen, waarvan de achtertuinen op de kasteelgracht uitkomen. De kasteelgracht zelf en de toegang liggen op de Popp-projectie binnen het onderzoeksgebied.

In vergelijking met de Popp-kaart lijkt de projectie van de Ferraris-kaart weinig betrouwbaar. Het terrein ten westen van de toegang, waar het onderzoeksterrein gelegen is, wordt zeer groot weergegeven en de oriëntatie komt niet volledig overeen. De gebouwen vallen volledig buiten het onderzoeksterrein, waar deze op de Popp-kaart mooi binnen het gebied vallen.

Op een loopgravenkaart uit 1918 is de kasteelgracht nog te zien (zie Figuur 12). Er staan daarbij nog enkele gebouwtjes net ten zuiden van de toegang. Op die plaats bevond zich op dat moment tevens een loopgravensegment.

4.2.2. Archeologische informatie

Op de site van de voormalige Augustijnerabdij werden enkele onderzoeken uitgevoerd. In 1990 werden naar aanleiding van een uitbreiding van het kerkhof enkele sleuven onderzocht door de Vereniging voor Oudheidkundig Bodemonderzoek in West-Vlaanderen.¹² Daarbij werden enkele funderingen in ijzerzandsteen van een pandgang aangetroffen die in de 12de eeuw werd gedateerd, alsook een bakstenen herbouw uit de 14de – 15de eeuw. Een kistgraf onder deze funderingen werd in verband gebracht met een oudere, mogelijke houtbouwfase van de abdij. Van de herbouwfase na de godsdienstoorlogen vond men een bakstenen onderkelderd gebouw, waarvan de buitenmuur voorzien was van steunberen. Bij een opgraving op het neerhof van de abdij in 2001 werden onder meer de gracht aangesneden en enkele muurresten, waaronder de afsluitmuur van de abdij.¹³

Op de Centraal Archeologische Inventaris staat het voormalige kasteeldomein, het onderzoeksterrein inclusief, aangegeven als CAI-locatie 71296 (zie Figuur 6).¹⁴ Dit wordt omschreven als een site met walgracht waarvan nog een relict zichtbaar is in de topografie van het weiland.

¹² LAGACHE D. & TERMOTE J. 1991.

¹³ DEWILDE M. & WYFFELS F. 2002.

¹⁴ <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/71296>

5. ONDERZOEKSMETHODE

5.1. Vraagstelling¹⁵

Doel van de prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen).

Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding?
- In hoeverre is de bodemopbouw intact? Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettings, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?
- Is er een bodemkundige verklaring voor de partiële afwezigheid van archeologische sporen? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
- Kunnen de sporen gelinkt worden aan nabijgelegen archeologisch vindplaatsen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)?
- Zijn er restanten van de verdediging rond het vroegere kasteeldomein bewaard?
- Zijn er restanten van de toegang tot het neerhof van het kasteeldomein aanwezig binnen het plangebied en wat is de bewaringstoestand?
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?

¹⁵ S.n. 2016.

- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet *in situ* bewaard kunnen blijven:
 1. Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
 2. Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

5.2. Beschrijving

5.2.1. Voorbereiding

Op dinsdag 6 december 2016 werd op het onderzoeksterrein een startvergadering gehouden waarbij de praktische zaken en de verdere voortgang van het onderzoek werden besproken. Belangrijk element voor de bouwheer was dat de voorziene proefsleuven zo weinig mogelijk de geplande funderingen van de nieuwbouw zouden aansnijden.

5.2.2. Veldwerk

Om tot een correcte inschatting te komen van het archeologisch potentieel van het terrein werden 6 sleuven, enkele uitbreidingen en een zoeksleuf aangelegd. Sleuf 1 in het zuidelijke deel van het terrein werd NW-ZO aangelegd, de overige hadden een NNO-ZZW-oriëntatie, dit om de te verwachten kasteelgracht zeker aan te snijden. Sleuf 5 kon niet volledig worden doorgetrokken omwille van de circulatie met de kraan. Het plangebied had een oppervlakte van 2000m². In totaal werd bij het proefsleuvenonderzoek 13,5% (271m²) van het terrein opengelegd.

Voor het afgraven werd gebruik gemaakt van een rupskraan met een platte graafbak van 1,80m breed. De bodem werd afgegraven tot op het archeologisch relevante niveau, waar de sporen zichtbaar werden. Dit gebeurde steeds onder begeleiding van de leidinggevende archeoloog om te verzekeren dat de juiste diepte werd bekomen. Onmiddellijk na het uitgraven werden de sporen opgeschaafd, gefotografeerd en beschreven in een databasesysteem, waarna het grondplan kon worden geregistreerd door middel van een gps-toestel in Lambert72 coördinaten. Een aantal sporen werd gecoupeerd om een beter zicht te krijgen op hun opbouw. De profielen van de coupes werden eveneens gefotografeerd, beschreven en getekend op schaal 1:20. Teneinde een goed beeld te krijgen op de bodemopbouw werden 3 wandprofielen schoongemaakt, gefotografeerd, beschreven en ingetekend op schaal 1:20. Alle vondsten werden gerecupereerd per context en in een vondstenzakje gestoken samen met een vondstenkaartje.

5.2.3. Vondstverwerking en rapportage

Na het veldwerk werd van start gegaan met de vondstverwerking en de rapportage volgens de vastgelegde richtlijnen. Voor de registratie van de sporen en het benoemen van de foto's werd de code VOV016 (**VO**ormezele – **VO**ormezele-Dorp 20**16**) gebruikt.

De foto's, de spoorformulieren, de vondsten en de tekeningen werden samengebracht en kunnen digitaal geraadpleegd worden op volgende internetlink: <https://apps.monument.be/web/monument/archeologie>. De vondsten werden gewassen, gedroogd en verpakt volgens de regels van de kunst. Vervolgens werd overgegaan tot het digitaliseren van de grondplannen, de profielen en enkele coupetekeningen met behulp van de programma's Autocad en Illustrator. Als laatste werd het rapport geschreven.

6. RESULTATEN

6.1. Stratigrafie

De bodemopbouw op het onderzoeksterrein bestond in sleuf 1 uit een ca. 30cm dikke ploeglaag met daaronder een 35cm dikke, sterk gevlekte B-horizont (zie Figuur 13) die de ongestoorde C-horizont afdekt. De andere sleuven dienden echter lokaal dieper te worden aangelegd (ca. 1m) om de kasteelgracht duidelijker te kunnen afbakenen. Op grote delen van het terrein waren deze bovenlagen sterk verrommeld, vermoedelijk door de sloopwerken bij het afbreken van de bebouwing enkele jaren terug. Plaatselijk werd het archeologisch niveau hierdoor verstoord, voornamelijk in sleuf 6 (zie Figuur 14).

Figuur 13: Profiel 1 in sleuf 1.

Figuur 14: Zicht op de sterk verstoorde bodem in sleuf 6.

6.2. Beschrijving van de aangetroffen sporen en structuren

6.2.1. Late middeleeuwen en postmiddeleeuwen

6.2.1.1. Gracht

In de sleuven 2, 3, 4 en 5 werd een 13 tot 16m brede, min of meer N-Z georiënteerde gracht geregistreerd, respectievelijk de sporen S14, 15/18, 19 en 22. De exacte aflijning was dikwijls moeilijk waar te nemen, voornamelijk in sleuf 5 kon geen exacte westelijke grens aangeduid worden. Het spoor had een donkerbruine vulling met baksteen- en kalkmortelbrokjes. In sleuf 1 werd een gelijkaardig spoor aangesneden (S9), maar het is niet zeker of dit aan dezelfde gracht kan gelinkt worden. In sleuf 6 was de grachtstructuur volledig verstoord. Waarschijnlijk liep de gracht net ten oosten van de sleuf verder zuidwaarts. Uit de diverse grachtsegmenten werd wat aardewerk gerecupereerd. Het gaat voornamelijk om fragmenten rood geglaazuurd aardewerk en Raeren-steengoed (zie Figuur 15).

Figuur 15: Enkele fragmenten aardewerk, gerecupereerd uit de verschillende grachtsegmenten.

In sleuf 5 werd getracht een coupe op de gracht te zetten (zie bijlage 1). Al snel bleek deze echter zeer diep te gaan en de coupe kon op een diepte van ca. 2m om veiligheidsredenen niet verder worden doorgezet (zie Figuur 16). Behalve enkele baksteenbrokken werden in de homogene vulling geen andere vondsten aangetroffen. Bij een poging aan de hand van een boring de diepte van de gracht te bepalen bleek de bodem te nat te zijn om dit correct te kunnen registreren.

Figuur 16: Poging tot coupe op gracht S19 in sleuf 4. Op een diepte van ca. 2m werd nog steeds in een homogene grachtvulling gegraven.

6.2.1.2. Muren

In sleuf 2 en de aansluitende zoeksleuf werden verschillende muurresten geregistreerd: S11, 12, 13, 28 en 29. De muren lijken een rechthoekige structuur te vormen, die vlak aan de gracht S14 stopt. De bakstenen zijn ca. 24x10x5cm groot. S12 en S13 bestaan uit kleinere baksteenformaten, ca. 21x10x5cm. De mortel bestond steeds uit een vrij zachte en vrij zandige, gelig beige kalkmortel. Deze laatste twee muurfragmenten waren slecht bewaard en bestonden slechts uit een enkele rij bakstenen. De muurfragmenten sluiten niet op elkaar aan en S13 sprong uit naar het zuiden toe (zie Figuur 17). S11 en S29 waren beter bewaard en uit 2 rijen bakstenen opgebouwd. S28 betreft een goed bewaarde 90cm brede muur die ongeveer 1m verder naar het noorden liep, waar deze ophield (zie Figuur 18). Opvallend was dat er op die plaats vrij veel ijzerzandsteen werd vastgesteld. Mogelijk moet S28 als een steunbeer van het gebouw geïnterpreteerd worden. Vanuit S28 liep een muur verder naar het westen, naar de gracht toe. Deze was 3 bakstenen dik.

Figuur 17: Zicht op S11, S12 en S13 in sleuf 2 vanuit het westen. S13 houdt onderaan op aan de gracht.

Figuur 18: Zicht op S28 en S29 in de zoeksleuf vanuit het noorden.

In sleuf 3 werd S16 geregistreerd, een NW-ZO georiënteerde muur. Deze was opgebouwd uit 3 rijen bakstenen van 20x9x5cm groot. De mortel bestond uit een vrij zachte, vrij zandige licht bruinig beige kalkmortel (zie Figuur 19). Tegen de westelijke zijde van deze muur was nog een tweede muurtje aangebouwd (S17) van 1 baksteen dik. Deze was echter slecht bewaard.

Figuur 19: S16 en S17 in sleuf 3.

In sleuf 5 bevonden zich 2 muurpartijen, S25 en S26. Het uiteinde van S25 werd in sleuf 5 geregistreerd, waarna de muur vanuit het noorden afdraaide richting noordoosten en in die richting verderliep. S26 was maar net met een hoekje tegen S25 aangebouwd en liep verder in noordwestelijke richting (zie Figuur 20). De muren waren 3 bakstenen dik met 20x10x5cm grote bakstenen. De structuren werden tot een diepte van 1m vrijgelegd, maar waren nog dieper gefundeerd.

Tot slot bevonden zich in sleuf 1 nog enkele muurresten: S23 en S8. De rechthoekige structuur S23 moet waarschijnlijk geïnterpreteerd worden als een beerput (zie Figuur 21). Er werd geen noemenswaardig materiaal uit gerecupereerd. S8 betreft een slecht bewaarde NW-ZO georiënteerde funderingsmuur. S7 moet waarschijnlijk gezien worden als de insteekkuil van S8. De bakstenen van beide muren waren 20x10x6cm groot met een harde wittige kalkmortel.

Figuur 20: De afdraaiende muur S25 en de ertegen gebouwde S26 in sleuf 5, gezien vanuit het zuidwesten.

Figuur 21: Mogelijke rechthoekige beerput in sleuf 1.

6.2.1.3. Kuilen

In sleuf 1 werden verschillende kuilen waargenomen. Het gaat om de sporen S1 tot en met S6. Deze manifesteerden zich als vrij scherp afgelijnde donkerbruine en donkergrijze vlekken. S3 en S5 bevatten vrij veel baksteenbrokken en zijn waarschijnlijk in de postmiddeleeuwen te dateren. Sporen S1, S2, S4 en S6 lijken op basis van de vulling een oudere datering te hebben, vermoedelijk te situeren in de middeleeuwen (zie Figuur 22). De sporen konden door wateroverlast niet gecoupeerd worden (zie Figuur 23).

Figuur 22: S1 in sleuf 1. Sporen S2, S4 en S6 hadden een gelijkaardige vulling.

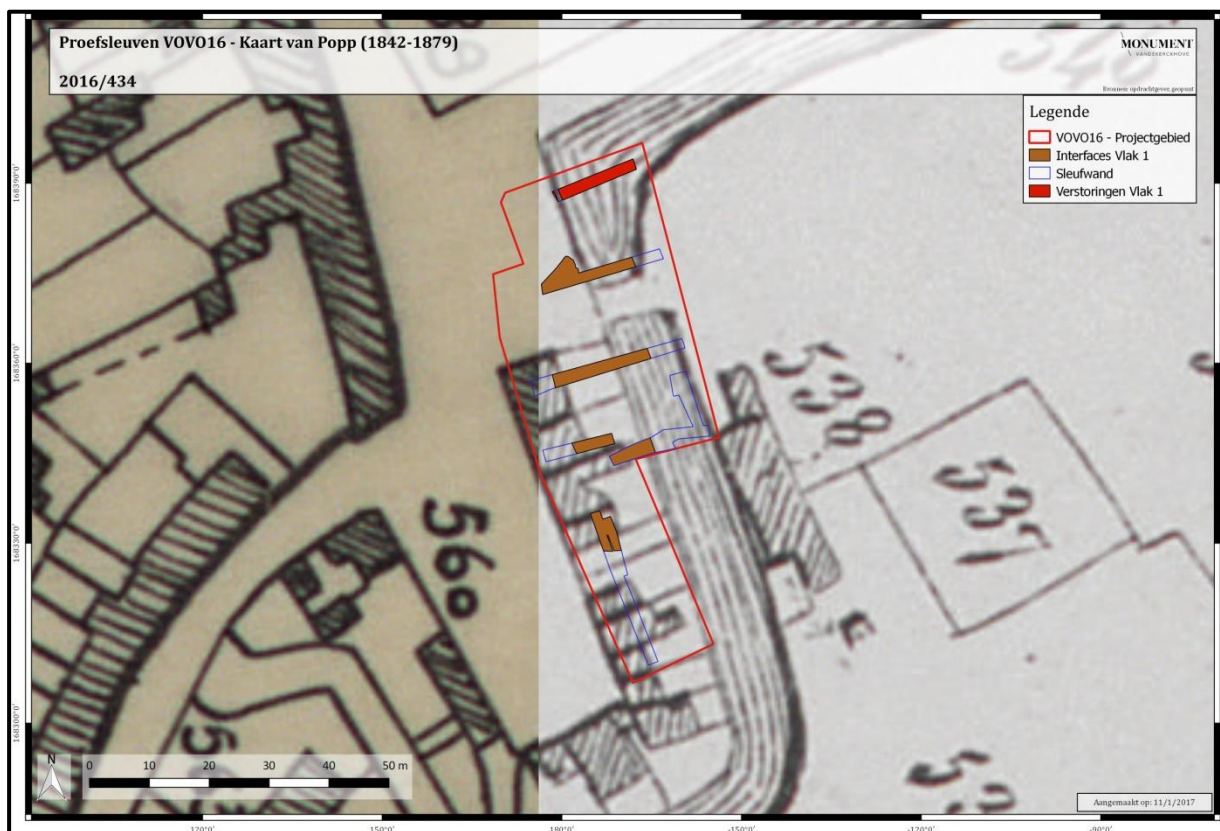
Figuur 23: Wateroverlast in sleuf 1, waardoor het onmogelijk was de kuilen te couperen.

6.2.2. Eerste Wereldoorlog

Uit deze periode werd één bomkrater geregistreerd, S21 in sleuf 4. Er werd 1 stuk munitie gerecupereerd, een ontsteker die in de sleufwand werd aangetroffen.

7. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS

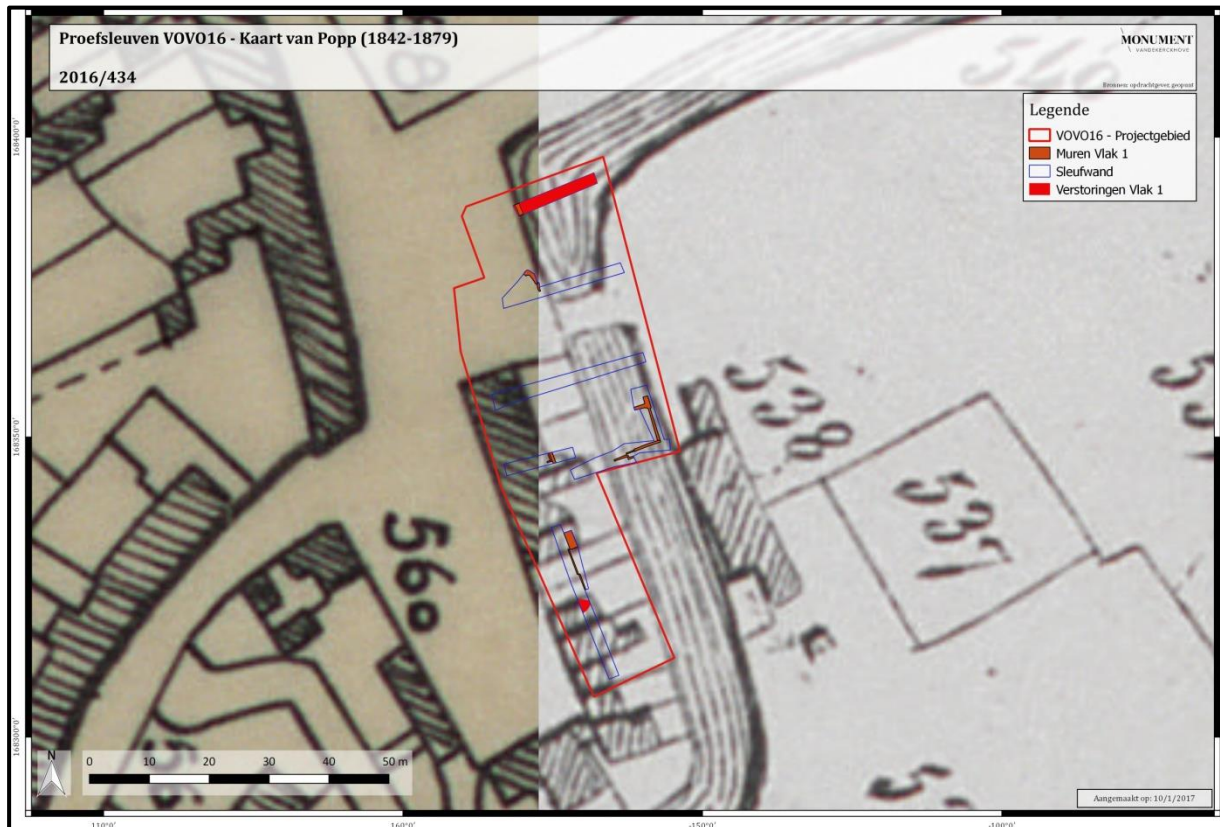
De brede gracht die over een groot deel van het terrein werd geregistreerd kan gelinkt worden aan de kasteelgracht. Geprojecteerd op de Popp-kaart loopt de aangetroffen gracht deels op, deels naast de gekarteerde gracht (zie Figuur 24). Hoewel de projecties niet goed samenvallen is de link wel duidelijk. De gracht wordt op basis van het vondstmateriaal in de late middeleeuwen/postmiddeleeuwen gedateerd. Er werd echter enkel in de bovenste lagen materiaal gevonden. Mogelijk kan de gracht teruggebracht worden naar de vroegst gekende fases van het kasteel in de 11de eeuw.

Figuur 24: Projectie van de gracht op de Popp-kaart.

De afdraaiende muur S25 richting de gracht in sleuf 5 kan mogelijk toegeschreven worden aan de brug over de gracht. Op de kaart van Ferraris wordt deze brug namelijk langs beide zijden met een rood lijntje getekend, wat wijst op een (bak)stenen structuur. Deze draaien naar buiten toe open (zie Figuur 10). Indien het inderdaad om een stuk van de brug gaat, werd dit afdraaiende gedeelte aangesneden. Het is niet duidelijk wat de functie van de aangebouwde muur S26 was. Mogelijk kan dit eveneens als onderdeel van de brug geïnterpreteerd worden. Gezien S26 slechts met een hoekje tegen S25 was

aangebouwd lijkt het weinig waarschijnlijk dat het hier om een gebouwstructuur gaat. De gekarteerde brug valt niet samen met S25, maar zoals aangehaald in hoofdstuk 2.1.3. is de projectie van de kaart van Ferraris weinig betrouwbaar.

Figuur 25: Projectie van de muurstructuren op de Popp-kaart.

Op de Popp-kaart zou de projectie wat zuidelijker moeten liggen om de toegang te doen samenvallen met de afdraaiende muur S25 (zie Figuur 25). In dat geval zouden de muurstructuren in sleuf 2 en in de zoeksleuf (S11/12/13/28/29) kunnen toebehoren aan het aan de gracht grenzend gebouw dat zowel op de kaart van Ferraris als op de Popp-kaart net ten zuiden van de toegang tot het kasteeldomein wordt gekarteerd. Anderzijds zou deze structuur het poortgebouw kunnen zijn dat op de tekening van Sanderus wordt weergegeven. Dit impliceert dat de brug op deze plaats zou gelegen zijn en niet ter hoogte van S25. Bij deze hypothese kan S16 in sleuf 3 mogelijk als brugpijler geïnterpreteerd worden. Op de historische kaarten wordt echter geen poortgebouw afgebeeld. Het is mogelijk dat dit tussen ca. 1645 en 1775 werd afgebroken, in de periode tussen publicatie van de beide bronnen, waarbij enkel de poort zelf bewaard bleef tot begin 20ste eeuw (zie Figuur 8). Deze hypothese impliceert wel dat er een grote fout zou zitten op de Popp-kaart en moet daarom als minder waarschijnlijk beschouwd worden. Er werd geen dateerbaar vondstmateriaal aangetroffen bij de hierboven

besproken muurstructuren. De baksteenformaten wijzen op een datering in de 15de – 16de eeuw, hoewel omzichtig moet omgesprongen worden met dateringen op basis van baksteenformaten.

De muurstructuren die in sleuf 1 werden aangetroffen zijn op basis van de baksteenformaten waarschijnlijk toe te schrijven aan de bebouwing uit de 18de – 19de eeuw. Op de historische kaarten worden ten westen van de kasteelgracht enkele gebouwen gekarteerd. Op de Popp-kaart vallen deze samen met het zuidwestelijke deel van het onderzoeksterrein. De gebouwen op de kaart van Ferraris vallen door de slechte projectie buiten het onderzoeksgebied, maar afgaand op de vorm lijkt het wel om dezelfde gebouwen te gaan. Het is vooralsnog niet duidelijk of de recente sloopwerken deze gebouwen betrof, of dat het om na WOII gebouwde huizen ging. Op de loopgravenkaart uit 1918 wordt wel nog dezelfde bebouwing als op de Popp-kaart weergegeven (zie Figuur 12).

Aan de straatzijde werden geen verdere indicaties voor oudere bebouwing aangetroffen, hetgeen opmerkelijk is gezien de toch vrij dense bebouwing. Het is mogelijk dat, gezien de projectie van de Popp-kaart ook niet volledig correct is, de woningen zich iets westelijker bevonden, net buiten het terrein. Een andere mogelijkheid is dat deze resten verwijderd zijn bij de recente sloop van de huidige bebouwing.

De kuilen in het zuidelijk deel van sleuf 1, in het bijzonder S1, 2, 4 en 6, suggereren op basis van hun vulling een oudere datering dan de rest van de aangetroffen sporen. Mogelijk dienen zij in de volle of late middeleeuwen geplaatst te worden en kunnen zij geïnterpreteerd worden als zijnde kuilen op een achtererf.

Beantwoording van de onderzoeksvragen:

- *Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding?*

De bodemopbouw op het onderzoeksterrein bestond uit een ca. 30cm dikke ploeglaag met daaronder een 35cm dikke, sterk gevlekte B-horizont die de ongestoorde C-horizont afdekt.

- *In hoeverre is de bodemopbouw intact? Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?*

De bodemopbouw was op grote delen van het terrein verstoord door de aanleg en sloop van het vroegere gebouwenbestand.

- *Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.*

Er zijn sporen waargenomen in de aangelegde sleuven. Deze waren alle van antropogene oorsprong. Het gaat om muurresten, een grachtstructuur en enkele kuilen, waarvan een deel wellicht te linken is aan het kasteeldomein.

- *Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?*

De bewaringstoestand van de muren varieerde van vrij goed tot slecht. De gracht was niet steeds duidelijk zichtbaar, wat veel te maken had met de verstoringen die soms tot op het archeologisch niveau doordrongen.

- *Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?*

De diverse grachtsegmenten (S14/15/19/22) behoren tot een brede grachtstructuur die kan gelinkt worden aan de vroegere gracht rond het kasteeldomein. De muurstructuren in sleuf 2 en in de zoeksleuf (S11/12/13/28/29) behoren tot een gebouw binnen het kasteeldomein. Mogelijk gaat het om een gebouw dat op de historische kaarten net ten zuiden van de toegang wordt gekarteerd, of eventueel om het poortgebouw dat op de tekening van Sanderus te zien is. De afdraaiende muur S25 in sleuf 5 zou echter ook als een deel van de brug kunnen geïnterpreteerd worden.

- *Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?*

De sporen kunnen over het algemeen in de late middeleeuwen tot post-middeleeuwen gedateerd worden, dit op basis van enkele vondsten en de baksteenformaten. Gezien enkel uit de bovenste vullingspakketten van de gracht aardewerk kon worden gerecupereerd, valt niet uit te sluiten dat de gracht teruggaat tot het oorspronkelijke kasteeldomein uit de 11de eeuw. Ook de kuilen in sleuf 1 hebben waarschijnlijk een oudere datering, dit op basis van hun vulling. Enkele muurstructuren in sleuf 1 dateren uit de 18de – 19de eeuw. Waarschijnlijk kunnen deze gelinkt worden aan de op de historische kaarten weergegeven bebouwing. Het is niet duidelijk of deze in de Eerste Wereldoorlog werden

vernield, of dat het om de gebouwen gaat die recent werden gesloopt. Tot slot kan nog een bomkrater uit de Eerste Wereldoorlog vermeld worden.

- *Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettings, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?*

De gracht, het (poort)gebouw en de mogelijke muur van de brug zijn onderdelen van het vroegere kasteeldomein. Er werden echter geen materiële sporen teruggevonden van een perceelsindeling aan de straatzijde.

- *Is er een bodemkundige verklaring voor de partiële afwezigheid van archeologische sporen? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?*

Er zijn geen indicaties dat sporen zouden zijn verdwenen door bodemkundige activiteiten.

- *Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?*

De brede gracht die over een groot deel van het terrein werd geregistreerd kan gelinkt worden aan de kasteelgracht. Geprojecteerd op de Popp-kaart loopt de aangetroffen gracht deels op, deels naast de gekarteerde gracht. Hoewel de projecties niet goed samenvallen is de link wel duidelijk. De gracht wordt op basis van het vondstmateriaal in de late middeleeuwen of postmiddeleeuwen gedateerd. Er werd echter enkel in de bovenste lagen materiaal gevonden, mogelijk kan de gracht teruggebracht worden naar de vroegst gekende fases van het kasteel in de 11de eeuw.

De afdraaiende muur S25 richting de gracht in sleuf 5 kan mogelijk toegeschreven worden aan de brug over de gracht. Op de kaart van Ferraris wordt deze brug namelijk langs beide zijden met een rood lijntje getekend, wat wijst op een (bak)stenen structuur. Deze draaien naar buiten toe open. Indien het inderdaad om een stuk van de brug gaat, werd dit afdraaiende gedeelte aangesneden. Het is niet duidelijk wat de functie van de aangebouwde muur S26 was. Mogelijk kan dit eveneens als onderdeel van de brug geïnterpreteerd worden. Gezien S26 slechts met een hoekje tegen S25 was aangebouwd lijkt het weinig waarschijnlijk dat het hier om een gebouwstructuur gaat. De gekarteerde

brug valt niet samen met S25, maar zoals aangehaald in hoofdstuk 2.1.3. is de projectie van de kaart van Ferraris weinig betrouwbaar.

Op de Popp-kaart zou de projectie wat zuidelijker moeten liggen om de toegang te doen samenvallen met de afdraaiende muur S25. In dat geval zouden de muurstructuren in sleuf 2 en in de zoeksleuf (S11/12/13/28/29) toe kunnen behoren aan het aan de gracht grenzend gebouw dat zowel op de kaart van Ferraris als op de Popp-kaart net ten zuiden van de toegang tot het kasteeldomein wordt gekarteerd. Anderzijds zou deze structuur het poortgebouw kunnen zijn dat op de tekening van Sanderus wordt weergegeven. Dit impliceert dat de brug op deze plaats zou gelegen zijn en niet ter hoogte van S25. Bij deze hypothese kan S16 in sleuf 3 mogelijk als brugpijler geïnterpreteerd worden. Op de historische kaarten wordt echter geen poortgebouw afgebeeld. Het is mogelijk dat dit tussen ca. 1645 en 1775 werd afgebroken, in de periode tussen de publicatie van beide bronnen, waarbij enkel de poort zelf bewaard bleef tot begin 20ste eeuw. Deze hypothese impliceert wel dat er een grote fout zou zitten op de Popp-kaart en moet daarom als minder waarschijnlijk beschouwd worden. Er werd geen dateerbaar vondstmateriaal aangetroffen bij de hierboven besproken muurstructuren. De baksteenformaten wijzen op een datering in de 15de – 16de eeuw, hoewel omzichtig moet omgesprongen worden met dateringen op basis van baksteenformaten.

De muurstructuren die in sleuf 1 werden aangetroffen zijn op basis van de baksteenformaten waarschijnlijk toe te schrijven aan de bebouwing uit de 18de – 19de eeuw. Op de historische kaarten worden ten westen van de kasteelgracht enkele gebouwen gekarteerd. Op de Popp-kaart vallen deze samen met het zuidwestelijke deel van het onderzoeksterrein. De gebouwen op de kaart van Ferraris vallen door de slechte projectie buiten het onderzoeksgebied, maar afgaand op de vorm lijkt het wel om dezelfde gebouwen te gaan. Het is niet duidelijk of de recente sloopwerken deze gebouwen betrof, of dat het om na WOII gebouwde huizen ging. Op de loopgravenkaart uit 1918 wordt wel nog dezelfde bebouwing als op de Popp-kaart weergegeven.

Aan de straatzijde werden geen verdere indicaties voor oudere bebouwing aangetroffen, hetgeen opmerkelijk is gezien de toch vrij dense bebouwing. Het is mogelijk dat, gezien de projectie van de Popp-kaart ook niet volledig correct is, de woningen zich iets westelijker bevonden, net buiten het terrein of dat deze resten verwijderd zijn bij de recente sloop van de huidige bebouwing.

De kuilen in het zuidelijk deel van sleuf 1, in het bijzonder S1, 2, 4 en 6, suggereren op basis van hun vulling een oudere datering, mogelijk in de volle-late middeleeuwen. Mogelijk dienen zij in de volle-late middeleeuwen geplaatst te worden en kunnen zij geïnterpreteerd worden als zijnde kuilen op een achtererf.

- *Kunnen de sporen gelinkt worden aan nabijgelegen archeologisch vindplaatsen?*

Een deel van de sporen kan gelinkt worden aan het voormalige kasteel van Voormezele, dat op zijn beurt gelinkt kan worden aan de Augustijnerabdij net ten noorden van het onderzoeksgebied.

- *Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)?*

Er werd geen specifieke relatie waargenomen tussen de bodem en de landschappelijke context.

- *Zijn er restanten van de verdediging rond het vroegere kasteeldomein bewaard?*

De gracht kan geïnterpreteerd worden als onderdeel van de vroegere verdedigingsgracht rond het kasteeldomein.

- *Zijn er restanten van de toegang tot het neerhof van het kasteeldomein aanwezig binnen het plangebied en wat is de bewaringstoestand?*

Mogelijk kan S25 geïnterpreteerd worden als onderdeel van de brug over de gracht. Anderzijds kunnen de muurstructuren in sleuf 2 vermoedelijk gelinkt worden aan het poortgebouw aan de brug. In beide gevallen zijn de muren vrij goed bewaard.

- *Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?*

De verwachte bewaringstoestand van de archeologische vindplaatsen is vrij goed. De muren waren vrij goed bewaard. De gracht was in sommige sleuven wel moeilijk af te bakenen, voornamelijk door recente verstoringen. Het noordelijk deel, in sleuf 6, was verstoord.

- *Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?*

De gracht en een deel van de muurstructuren kunnen gelinkt worden aan het kasteel van Voormezele. Gezien het belang van het kasteel in het ontstaan en de ontwikkeling van het dorp zijn deze van grote archeologische waarde. De oudere kuilen in het zuiden van sleuf 1 zijn van belang omdat het de enige aangetroffen grondsporen zijn die wellicht een oudere datering hebben. Zij kunnen mogelijk geïnterpreteerd worden als kuilen bij een achtererf. Verder onderzoek kan potentieel enig inzicht verschaffen in de ruimtelijke/functionele organisatie van een dergelijk erf.

- *Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?*

De geplande bouw van woningen op het onderzoeksterrein zal de waardevolle archeologische vindplaatsen grotendeels vernietigen.

- *Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:*

1. *Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?*

Voor het vervolgonderzoek wordt een maximale advieszone van 1950m² (zie bijlage 1: sporenplan) geadviseerd waarbij echter vertrokken wordt vanuit drie “kijkvensters” en waarbij volgens inzicht wordt uitgebreid (zie verder). Enkel het noordelijke deel ter hoogte van sleuf 6 wordt niet mee opgenomen, gezien dit sterk verstoord is. De grens wordt daar tussen sleuf 5 en 6 gelegd. Het archeologisch niveau ligt normaal op ca. 70cm onder het maaiveld. Echter, de muurresten bevinden zich tot een meter onder het archeologisch niveau en de gracht werd tot een diepte van 2m gecoupeerd, maar gaat waarschijnlijk nog een pak dieper. Door wateroverlast kon de exacte diepte niet bepaald worden.

2. *Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?*

Teneinde de funderingen van de toekomstige gebouwen maximaal te vermijden, worden drie kernzones afgebakend, elk toegespits op een belangrijke vindplaats binnen de advieszone waarop de vooropgestelde vraagstellingen voor het vervolgonderzoek (zie verder) van toepassing zijn:

- **Zone 1** (78m²) bestaat de afdraaiende muur S25 die wellicht deel uitmaakt van het poortgebouw. Vanaf deze muur dient voortschrijdend in zuidelijke richting aangelegd te worden, om de mogelijk te verwachten tegenhanger ervan te registreren. Indien nodig wordt deze muur ook in noordelijke richting verder gevolgd.
- **Zone 2** (104m²) bestaat de rechthoekige muurstructuur S11/12/13/28/29, waarbij het gebouw volledig dient vrijgelegd te worden.
- **Zone 3** (600m²) bestaat het zuidelijke deel van het onderzoeks-terrein, waarbinnen zich de oudere kuilen bevinden.

Er kan buiten deze kernzones uitgebreid worden tot de maximale advieszone, maar enkel indien dit nodig blijkt om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden. Na het opgraven van de drie kernzones dient een coupe op de kasteelgracht gezet te worden. Pas na de aanleg van de kernzones kan bepaald worden waar deze best geplaatst wordt. Indien een deel van de coupe zich binnen de toekomstige funderingen zou bevinden, kan bekeken worden of op die plaats met boringen kan gewerkt worden. Gezien de grote diepte van de gracht wordt geadviseerd over de lengte van deze coupe grondbemaling te voorzien.

- *Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?*

Een aantal sporen en structuren zijn te associëren met het kasteeldomein. Er zijn echter nog steeds vragen omtrent datering, fasering, precieze uitbouw en functie zodat verder onderzoek noodzakelijk is. Daarnaast is er met de aanwezigheid van een aantal oudere kuilen in sleuf 1 een sterke indicatie dat een deel van het onderzoeksterrein gelegen is binnen een vroeger achtererf. Mogelijk gaat dit (op basis van vulling) terug tot de volle of late middeleeuwen.

Hieronder worden enkele vraagstellingen (niet-limitatief) per zone geformuleerd die zich stellen voor het vervolgonderzoek:

- Vooralsnog zijn er twee pistes omtrent de precieze toegang tot het kasteeldomein. Waar precies lag de toegang? Is er sprake van fasering? Hoe was de toegang uitgebouwd?
 - De kasteelgracht lijkt ter hoogte van sleuf 1 niet aanwezig te zijn. Welke is het precieze verloop van de kasteelgracht?
 - Zijn er sporen van recentere (18de-19de-eeuwse), niet aan het kasteeldomein gerelateerde bebouwing? Vanaf wanneer komt deze bebouwing voor? De aangetroffen baksteenstructuur in sleuf 1 betreft wellicht een beerkuil op het achtererf van een dergelijk gebouw?
 - Kunnen de aangetroffen muurstructuren in sleuf 2 effectief in verband gebracht worden met een poortgebouw aan de toegang tot het kasteeldomein?
 - Maken de aangetroffen kuilen in sleuf 1 effectief deel uit van een achtererf? Uit welke periode dateren deze sporen?
 - Kan het landschap uit de begindagen van het kasteel gereconstrueerd worden? Hoe evolueerde dit doorheen de tijd?
- *Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschap-pelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?*

De aangetroffen kasteelgracht staat gekarteerd op alle historische kaarten, van Sanderus tot loopgravenkaarten uit de Eerste Wereldoorlog. Het is mogelijk dat deze gracht teruggaat tot de eerste fases van het kasteel. Bijgevolg is deze structuur lange tijd aanwezig geweest in het landschap, wat het uitermate interessant maakt voor palynologisch onderzoek teneinde het omliggende landschap doorheen de tijd te kunnen reconstrueren. Gezien de gracht tot op grote diepte werd uitgegraven (minstens 2,40m onder het archeologisch niveau, zoals bij dit onderzoek werd vastgesteld) worden hiervoor 5 waarderingen en analyses voor pollenonderzoek naar voor geschoven, zodat een volledige sequentie kan onderzocht worden.

In dat opzicht wordt tevens een waardering en analyse van macroresten geadviseerd. Dit type onderzoek betekent een relevante aanvulling op het pollenonderzoek. Gezien dateerbaar vondstmateriaal op de site beperkt was, wordt geadviseerd om 6 14C-dateringen te voorzien voor eventuele stalen uit de gracht, de muren en de kuilen.

8. AANBEVELINGEN VOOR VERDER ONDERZOEK

Aangezien de gracht en een deel van de muurstructuren in verband worden gebracht met het kasteel van Voormezele is het aangewezen deze verder te onderzoeken. Het kasteel is een belangrijk onderdeel geweest in de geschiedenis van Voormezele en werd archeologisch nog niet vastgesteld. Daarnaast zijn er ook aanwijzingen voor sporen die tot een ouder, mogelijk middeleeuws, achtererf kunnen behoren. Een verder archeologisch vervolgonderzoek binnen het plangebied kan relevante informatie opleveren over oa. de ouderdom en verloop van de kasteelgracht; de locatie van de toegang tot het kasteeldomein en hoe deze was uitgebouwd; de ruimtelijke organisatie net buiten het kasteeldomein (ter hoogte van de kuilen in sleuf 1) en de evolutie van het landschap doorheen de tijd.

Daarom wordt het grootste deel van het plangebied naar voor geschoven voor een vervolgonderzoek. Enkel het noordelijke deel ter hoogte van sleuf 6 wordt niet mee opgenomen, gezien dit sterk verstoord is. De grens wordt daar tussen sleuf 5 en 6 gelegd. De maximale advieszone heeft een oppervlakte van 1950m². Teneinde de funderingen van de toekomstige gebouwen te vermijden, wordt deze advieszone onderverdeeld in drie kernzones, elk toegespits op een belangrijke vindplaats (zie vorig hoofdstuk):

- **Zone 1** beslaat de afdraaiende muur S25 en heeft een oppervlakte van 78m². Vanaf deze muur dient voortschrijdend in zuidelijke richting aangelegd te worden, om een mogelijke tegenhanger ervan te registeren. Indien nodig kan ook in noordelijke richting verder vrijgelegd worden.
- **Zone 2** beslaat de rechthoekige muurstructuur S11/12/13/28/29, waarbij het gebouw volledig dient vrijgelegd te worden. Het heeft een oppervlakte van 104m².
- **Zone 3** beslaat het zuidelijke deel van het onderzoeksterrein, waarbinnen zich de oudere kuilen bevinden, met een oppervlakte van 600m².

Er kan buiten deze kernzones gewerkt worden, maar enkel indien dit nodig blijkt om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden. Na het opgraven van de drie kernzones dient een coupe op de kasteelgracht gezet te worden. Bij de aanleg van de kernzones kan bepaald worden waar deze best geplaatst wordt. Indien een deel van de coupe zich binnen de toekomstige funderingen zou bevinden, kan op die plaats met boringen gewerkt worden. Gezien de grote diepte van de gracht wordt geadviseerd over de lengte van deze coupe groundbemaling te voorzien.

Deze aanbeveling heeft geen bindende kracht, maar dient als advies voor de bevoegde overheid, die uiteindelijk beslissingsrecht heeft over het vervolgtraject.

9. SYNTHESE

In het kader van een geplande verkaveling aan het kruispunt van de Sint-Elooisweg en Voormezele-Dorp te Voormezele (West-Vlaanderen) voerde een team van Monument Vandekerckhove nv op 19 december 2016 een archeologische prospectie uit op het terrein. Opdrachtgever voor het onderzoek was D Construct bvba. De geplande verkaveling en de daarbij horende werken gaan gepaard met een verstoring van de bodem. Om die reden adviseerde de dienst Onroerend Erfgoed een archeologische evaluatie van het terrein door middel van proefsleuven, dit om te vermijden dat waardevolle archeologische informatie ongedocumenteerd verloren zou gaan. Het onderzoek werd uitgevoerd aan de hand van de bijzondere voorwaarden opgesteld door Onroerend Erfgoed.¹⁶

Op het terrein werden structuren teruggevonden die gelinkt kunnen worden aan het voormalige kasteel van Voormezele. Het gaat om de gracht rond het kasteeldomein, een bakstenen gebouw binnen de omgrachting dat mogelijk als poortgebouw kan geïnterpreteerd worden en een opvallende afdraaiende muurstructuur die mogelijk aan de brug over de gracht kan gelinkt worden. Verder werden enkele kuilen gevonden die mogelijk in de middeleeuwen te dateren zijn en wellicht te maken hebben met een achtererf. Gezien de link met het kasteel van Voormezele en het belang ervan bij het ontstaan en de ontwikkeling van het dorp wordt op het onderzoeksterrein een vervolgonderzoek geadviseerd met een oppervlakte van maximaal ca. 1950m².

¹⁶ S.n. 2016.

10. LITERATUUR

- **Uitgegeven bronnen**

- DEWILDE M. & WYFFELS F. 2002, Het neerhof van de Augustijnerabdij te Voormezele, in: *Archaeologia Mediaevalis 14-15-16/03/2002*, pp. 20-21.
- LAGACHE D. en TERMOTE J. 1991, Voormezele, noodonderzoek Augustijnerabdij, in: *Archaeologia Mediaevalis 14-15-16/03/1991*, Jette, p. 95.
- TERMOTE J. 2011, *Cultuurhistorische atlas van de Westhoekdorpen. Een historisch-topografisch onderzoek van de dorpen in de Franse en Vlaamse Westhoek*, Provincie West-Vlaanderen.

- **Onuitgegeven bronnen**

- *S.n. 2016, Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Ieper (Voormezele), Voormezele-Dorp.*

- **Internetbronnen**

- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/>
- <http://www.geopunt.be/>
- <http://www.westhoekverbeeldt.be/>
- <http://www.erfgoedhaltes.be/>

11. BIJLAGEN

- Bijlage 1: Sporenplan
- Bijlage 2: Kasteelgracht geprojecteerd op kaart van Popp (1842-1879)
- Bijlage 3: Muren geprojecteerd op kaart van Popp (1842-1879)
- USB-kaart met daarop een overzichtsplan, een fotolijst, dit rapport en de bijlagen

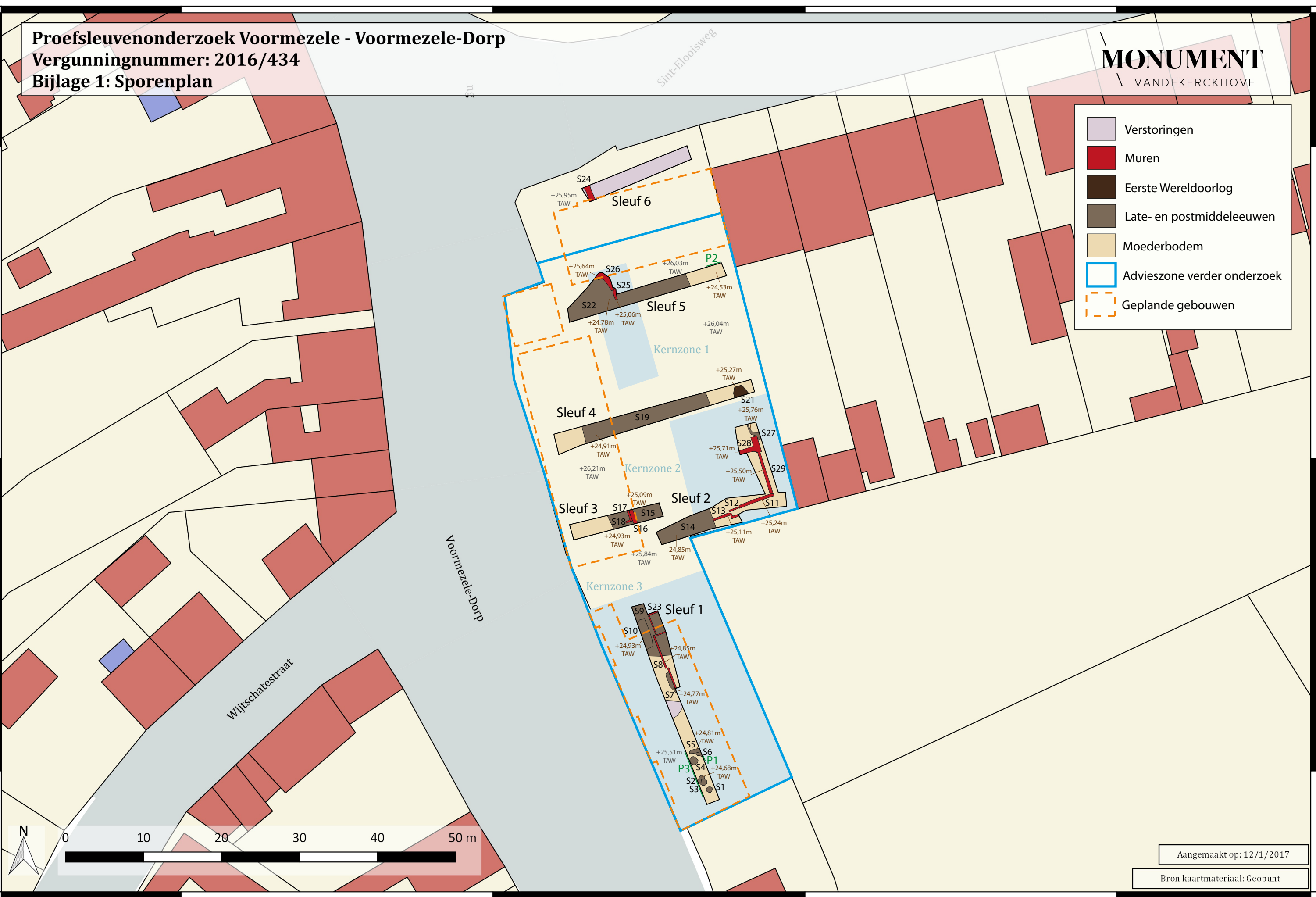
De database met alle foto's, tekeningen en inventarissen is te raadplegen via:
<https://apps.monument.be/web/archeologie>. Bij vragen hieromtrent: neem contact via
info@monument.be.

Proefsleuvenonderzoek Voormezele - Voormezele-Dorp
Vergunningnummer: 2016/434
Bijlage 1: Sporenplan

MONUMENT
VANDEKERCKHOVE

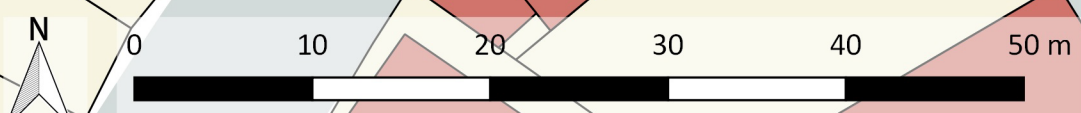
- Verstoringsen
- Muren
- Eerste Wereldoorlog
- Late- en postmiddeleeuwen
- Moederbodem
- Advieszone verder onderzoek
- Geplande gebouwen

168394
168354
168314

Voormezele-Dorp

Wijtschatestraat

Aangemaakt op: 12/1/2017

Bron kaartmateriaal: Geopunt

44767 44807 44847 44887

Proefsleuven Voormezele-Voormezeledorp - Bijlage 2: Kasteelgracht geprojecteerd op kaart van Popp (1842-1879)

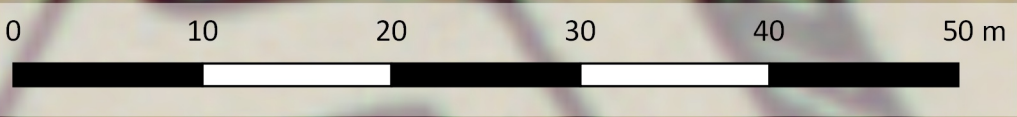
2016/434

MONUMENT
VANDEKERCKHOVE

Bronnen: opdrachtgever, geopunt

Legende

- VOVO16 - Projectgebied
- Kasteelgracht
- Sleufwand

Aangemaakt op: 20/1/2017

Proefsleuven Voormezele-Voormezeledorp - Bijlage 3: Muren geprojecteerd op kaart van Popp (1842-1879)

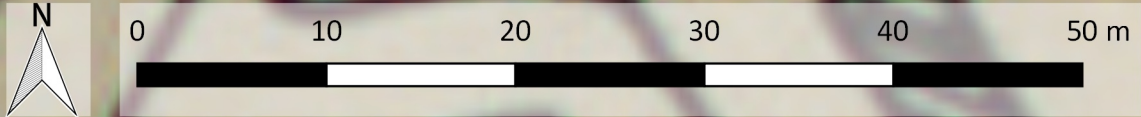
2016/434

MONUMENT
VANDEKERCKHOVE

Bronnen: opdrachtgever, geopunt

Legende

- VOVO16 - Projectgebied
- Muren 15de-16de eeuw
- Muren 18de-19de eeuw
- Sleufwand

Aangemaakt op: 20/1/2017